

Els inicis del cinema a Catalunya

MAIG DE 1995. NÚM 17

REVISTA DEL CENTRE DE LECTURA DE REUS

11

...altres àmbits

El cinema tingué al nostre país una entrada i un desenvolupament primerenc ben normals, molt semblant al que hi va haver a la majoria de països d'Europa occidental. Malgrat la proximitat amb França, els primers aparells que s'exhibiren no foren els dels Lumière sinó els kineoscops d'Edison i els animatògrafs de William Paul, a més d'altres estris rudimentaris d'inventors ocasionals o de firaires errants. Les actuals recerques, motivades pel natural interès derivat del centenari, aportaran sens dubte noves dades sobre la introducció del sistema Le Cinématographe Lumière i, segons sembla, la data de desembre de 1896, donada com a bona fins fa poc, haurà d'avançar-se al maig del mateix any, si bé sembla també que no es va tractar d'una sessió pública i amb pagament d'entrada sinó d'una demostració privada -de Mr. A. Promio, potser? El cert és que, ara com ara, la primera data segura i certa és la del 10 de desembre, quan un agent sota contracte dels Lumière, anomenat J.C. Villemagne i que vivia al 72 del carrer Tallers barceloní, rebé aparells i pel·lícules directament des de Lió i s'instal·là a l'establiment que els fotògrafs barcelonins Fernando i Anais Fernández -anomenats Napoleón Hermanos- tenien als seus locals de la rambla de Santa Mònica, allí on després havia d'instal·lar-se el Frontón Colón i on actualment, amb l'edifici restaurat, hi ha uns equipaments de barri. El reflex d'aquest esdeveniment és abundant i contundent, i, en la gran majoria dels casos, s'insisteix en la perfecció del procediment i en la bellesa i interès de les vistes presentades, molt superiors en tot a les fins ara exhibides.

L'estada de monsieur Villemagne es perllongà fins a mitjan de juny de l'any següent i amb posterioritat foren els mateixos Napoleón els que regiren, pel seu risc i compte, les exhibicions Lumière.

Però no fou només a Barcelona que es projectà cinema. Ben aviat la bona nova arribà a la resta de Catalunya: 12-12-96 a Lleida, 19-12-96 a Manresa, 2-2-97 a Mataró, 31-8-97 a Girona... Pel que fa a Reus, segons les notícies que es tenen fins al moment, el procediment Lumière és presentat públicament el 20 de febrer de 1897. A part de les raons de novetat, l'èxit de l'invent s'explica en bona part per l'afecció generalitzada que hi havia a Catalunya pel fet fotogràfic en general i també per les formes d'introducció emprades per alguns firaires. En efecte, en poc temps, alguns d'ells no es limitaren a projectar, sinó que també filmaren els llocs per on passaven i els seus habitants que, entre sorpresos i divertits, s'autobservaven i veien els seus parents i veïns al mateix temps que contemplaven els negres ashantis, els ballarins japonesos, els municipals de Nova York i altres exotismes mai no vistos, gràcies a la màquina de viatjar des d'un seient.

Als darrers temps, i per raons ja indicades, una sèrie de treballs sobre la introducció del cinema a les poblacions catalanes han estat publicats o són en curs de publicació i cal pensar que quan

MIQUEL PORTER I MOIX

PROFESSOR A LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

s'acabi el període universal del centenari, el desembre de 1996, molts més ja hauran sortit a la llum pública. Ens consta que a les universitats i, de manera especial, als departaments d'història de l'art, s'està fent un especial esforç en el mateix sentit. Per altra banda, ajuntaments i associacions culturals amb prou consciència cívica estan també en marxa i han pres iniciatives plausibles. Això vol dir que, passada l'efervescència, un determinat tipus d'historiador tindrà ocasió de fer una anàlisi acurada i una síntesi ben feta amb tot el nou material aportat. Atès que l'agost de 1897 se celebrarà una nova efemèride, la de les primeres filmacions realitzades per un català, Fructuós Gelabert, ¿seria molt demanar que, amb aquest motiu, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya organitzés un congrés per fer una valoració de l'estat general de la situació?

Historiar un poble és historiar-ne els fets col·lectius, aquells que, per bé o per no tan bé, l'han marcat i influït i no hi ha pas gaires dubtes que el cinema ha constituït el fet més col·lectiu de tots els que s'han produït al llarg del segle XX. Historiar el cinema, allò que el poble ha conegut, escollit o rebutjat és historiar el propi poble. El teixit social del poble català, en un segle, ha sofert profundes transformacions i d'un país majoritàriament agrícola s'ha passat a un de majoritàriament industrial i de serveis. Amb els canvis socials i econòmics han vingut també les variacions dels gustos i de les preferències. Qui vulgui seguir-ne els passos, no podrà prescindir d'allò que el cinema ha reflectit. En aquests moments de rememoració i de reflexió que ofereix l'efemèride, seria bo que tots els brins de la memòria visual col·lectiva s'unissin en la reconstrucció d'un riquíssim patrimoni que les injúries i els menyspreus havien deixat perdre.

e

I cinema ha constituït el fet més col·lectiu del segle XX